

**O'QUVCHILARDA RIVOJLANTIRUVCHI KO'NIKMALARNI
SHAKLLANTIRISHDA PEDAGOGIK-PSIXOLOGIK YONDASHUVLAR**

Qurbonova Saxiba Koplanovna

*Qashqadaryo viloyati G'uzor tumani MMTBga qarashli 36-umumiy o'rta
ta'lim maktabi psixologi*

Pedagogik jarayonda o'quvchilarga shaxsiy yondashuvni qo'llash zarur. Har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari, ehtiyojlari va xohishlariga qarab, o'quv jarayoni turli xil metod va strategiyalar orqali tashkil etilishi kerak. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarning muvaffaqiyatini ta'minlash uchun psixologik nuqtai nazardan ham o'zgaruvchan yondashuvlarni qo'llashi lozim. Pedagogik-psixologik yondashuvlarni o'quv jarayonida qo'llash alohida ahamiyat kasb etadi. O'quvchilarda rivojlantiruvchi ko'nikmalarni shakllantirishda, pedagogik psixologik yondashuvlarni o'qituvchining o'z amaliyotida qo'llashi juda muhim. Ushbu yondashuvlarning samarali bo'lishi uchun o'quvchilarning individual xususiyatlarini va psixologik holatini hisobga olish kerak. Bu orqali o'qituvchi o'quvchilarning qiziqishlari va motivatsiyasini oshirishi, o'qish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchining o'quvchilarga nisbatan samimiy va yordamchi munosabatda bo'lishi, ularni qiziqtirgan mavzularda faol ishtirok etishga rag'batlantirishi zarur.

Innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodlarni qo'llash, masalan, multimedia vositalaridan foydalanish, guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi

1. Yaratuvchanlik – o'quvchilarni yangi g'oyalar ishlab chiqishga, yangi usullarni qo'llashga o'rgatish.
2. Tanqidiy fikrlash – o'quvchilarga o'ylab ko'rish, mavjud masalalarni tahlil qilish va qarorlar qabul qilishni o'rgatish.
3. Muammolarni hal etish – o'quvchilarda muammolarni topish, tahlil qilish

va hal qilish ko'nikmalarini rivojlantirish.

4. Ijtimoiy muloqot – o'quvchilarni o'z fikrlarini boshqalarga aniq va samarali ifodalash, guruhda ishlash va muloqot qilishga o'rgatish.

O'quvchilarda rivojlantiruvchi ko'nikmalarni shakllantirishda pedagogik psixologik yondashuvlarning o'rni juda katta. Bu yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, balki ularni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilishda qo'llaniladigan ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Pedagogik jarayonda o'quvchilarga individual yondashuvni qo'llash, zamonaviy texnologiyalarni va innovatsion metodlarni joriy etish ta'lim tizimini samarali va sifatli qilishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, o'qituvchining psixologik va pedagogic bilimlarga ega bo'lishi, o'quvchilarning hissiy holatini va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini boshqarishi o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi. Shaxsga yo'naltirilgan yondashuvda har bir o'quvchining individual qobiliyatlari, qiziqishlari va ehtiyojlarini hisobga oladi. O'quv jarayonida o'quvchilarning shaxsiy rivojlanishiga e'tibor qaratiladi. O'quvchilarning mustaqil fikrlash, qaror qabul qilish va mas'uliyatni o'z zimmasiga olish qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Faoliyatga asoslangan yondashuvda esa o'quvchilarni faol qatnashadigan, amaliyotga yo'naltirilgan vazifalar bilan shug'ullantirish, bilimlarni amaliyotda qo'llash orqali ularni chuqurroq o'zlashtirish va loyihalar, eksperimentlar, diskussiyalar kabi interfaol usullardan foydalanish aks etadi.

Ijtimoiy psixologik yondashuv o'z ichiga o'quvchilarning ijtimoiy munosabatlarni shakllantirish va jamoada ishlash qobiliyatlarini rivojlantirish va guruhda ishlash, hamkorlik qilish va o'zaro hurmatni o'stirishga qaratilgan faoliyatlar kommunikativ ko'nikmalarni rivojlantirish (masalan, muloqot, munozara, nutq madaniyati) hisoblanadi. Rivojlanuvchi ta'lim yondashuvi (Vygotsky nazariyasi)da o'quvchilarning "yaqin rivojlanish zonasi"ni hisobga olib, ularning potensialini maksimal darajada oshirish, o'qituvchi yoki sinfdoshlar bilan hamkorlikda yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish o'quvchilarning intellektual rivojlanishini qo'llab-quvvatlash kabi tamoyillarni belgilab beradi.

Motivatsion yondashuv o'quvchilarning o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirish va ularni ichki motivatsiya bilan ta'minlash, muvaffaqiyatni rag'batlantirish, ijobiy fikr mulohazalar va qadrlash hissini shakllantirish, o'quvchilarning o'ziga ishonchini oshirish va ularning shaxsiy maqsadlarini aniqlashga yordam berish, tafakkur va kreativlikni rivojlantirishga alohida e'tibor qaratiladi.

- O'quvchilarning tanqidiy va ijodiy fikrlash qobiliyatlarini o'stirish.
- Muammolarni hal qilish, innovatsion yechimlar topish va mustaqil fikrlashni rag'batlantirish.

- O'quv jarayonida yangi g'oyalar va yondashuvlarni qo'llash.

7. Emotsional-intellektual yondashuv

- O'quvchilarning hissiy-intellektual rivojlanishiga e'tibor berish.
- Stressga chidamlilik, hissiy barqarorlik va o'zini anglash qobiliyatlarini rivojlantirish.

- O'quvchilarning hissiy ziyonalarini tushunish va ularga psixologik yordam ko'rsatish.

8. Tizimli yondashuv

- O'quv jarayonini tizimli va uzluksiz tarzda olib borish. O'quvchilarning bilim, ko'nikma va malakalarini bosqichma-bosqich rivojlantirish.
- O'quv materiallarini mantiqiy tartibda taqdim etish va ularni amaliyot bilan bog'lash.

9. Inklyuziv yondashuv

- Har xil qobiliyatdagi o'quvchilarni ta'lim jarayoniga jalb qilish.
- Har bir o'quvchining imkoniyatlarini hisobga olgan holda individual yondashuvni qo'llash.

- O'quvchilarning o'zaro hamjihatlik va hurmatni o'stirishiga yordam berish.

Pedagogik jarayonda o'quvchilarga shaxsiy yondashuvni qo'llash zarur. Har bir o'quvchining o'ziga xos qobiliyatlari, ehtiyojlari va xohishlariga qarab, o'quv jarayoni turli xil metod va strategiyalar orqali tashkil etilishi kerak. Shuningdek, o'qituvchi o'quvchilarning muvaffaqiyatini ta'minlash uchun psixologik nuqtai nazardan ham o'zgaruvchan yondashuvlarni qo'llashi lozim. Pedagogik-psixologik

yondashuvlarni o'quv jarayonida qo'llash. O'quvchilarda rivojlantiruvchi ko'nikmalarni shakllantirishda, pedagogik-psixologik yondashuvlarni o'qituvchining o'z amaliyotida qo'llashi juda muhim. Ushbu yondashuvlarning samarali bo'lishi uchun o'quvchilarning individual xususiyatlarini va psixologik holatini hisobga olish kerak. Bu orqali o'qituvchi o'quvchilarning qiziqishlari va motivatsiyasini oshirishi, o'qish jarayonida yuzaga keladigan qiyinchiliklarni yengib o'tishga yordam berishi mumkin. Bundan tashqari, o'qituvchining o'quvchilarga nisbatan samimiy va yordamchi munosabatda bo'lishi, ularni qiziqtirgan mavzularda faol ishtirok etishga rag'batlantirishi zarur. Innovatsion pedagogik texnologiyalar va metodlarni qo'llash, masalan, multimedia vositalaridan foydalanish, guruh ishlari va interaktiv mashg'ulotlar o'quvchilarning ijodiy va tanqidiy fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. O'quvchilarda rivojlantiruvchi ko'nikmalarni shakllantirishda pedagogik psixologik yondashuvlarning o'rni juda katta. Bu yondashuvlar nafaqat o'quvchilarning bilimlarini mustahkamlash, balki ularni mustaqil fikrlash, ijodiy yondashuv va muammolarni hal qilishda qo'llaniladigan ko'nikmalarni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Pedagogik jarayonda o'quvchilarga individual yondashuvni qo'llash, zamonaviy texnologiyalarni va innovatsion metodlarni joriy etish ta'lim tizimini samarali va sifatli qilishda muhim ahamiyatga ega. Shuningdek, o'qituvchining psixologik va pedagogik bilimlarga ega bo'lishi, o'quvchilarning hissiy holatini va ehtiyojlarini hisobga olgan holda ta'lim jarayonini boshqarishi o'quvchilarning umumiy rivojlanishiga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Anderson, T. (2010). The Theory and Practice of Online Learning. Athabasca University Press.
2. Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. On the Horizon, 9(5), 1-6.
3. UNESCO. (2021). Innovative Technologies in Education: Global Trends and Challenges.